

*ISSAND JUMAL,
MA OLEN JU KA
INIMENE!*

Andekusest laste ja hariduse
sidusrühmade pilgu läbi

Halliki Põlda

Saare maakonna

hariduskonverentsil, 23.08.2018

TÄNA

- 1) Anname ühiselt andekusmõistele sisu ja tähenduse.
- 2) Vaatame andekusega seotud uurimusi ja uurimisleide (Eesti ja maailma kontekst).
- 3) Mõtestame, millised on võimalused töös andekatega.

1.

ANDEKUSE TÄHENDUS

- Mõiste ajalooline konstrueerimine
- Andekusmüüdid ja teoreetilised käsitlused

Mart, IQ=112 Madis, IQ=138

- Kumb poistest on andekas?

ANDEKUSMÜÜDID

- andekad surevad vara
- andekad on teistest erinevad
- andekad on ühiskonnas problemaatilised
- andekad arenevad ja tegutsevad iseseisvalt
- andekatel lastel on võimukad vanemad
- andekad on sotsiaalselt ebaküpsed ja ühiskonnas tõrjutud
- jne

SÕNA ETÜMOLOOGIA

- ajalooliselt seotud piibli tekstiga: heebrea *mān*: ee 'anne, and' → muidu või armust antav, taevast sadanud kink, nn taevamanna
- läänemeresoome ühine tüvi: ee 'kõrged vaimuanded', vepsa *tark* 'nutikas, andekas; korralik'
- 'giftedness', 'Begabung': alggermaani *gebō* → kaasavara, pulmakink

SÕNAKASUTUS ULDKEELES

- kaks mõisterühma: oskus ja vaimuelu (Saareste, 1997)
- andekus: inimese võime(te) kõrge tase, mis võimaldab eriti edukat tegevust teatud alal (EKSS 2009)
- ‘anne’: *andekus, talent* (ÕS 2013)
- * võib tingida erivajaduse õppes ja kasvatuses (HKS 2014)
- andekas: *laps, talent, tark* (EKAS, ilmumas)

4 TEOREETILIST PEAVOOLU

- üldandekuse mudelid (andekus = IQ)
- andekuse spetsiifilised mudelid (andekuse andelaade käsitlevad teooria)
- andekuse süsteemsed mudelid (andekus kui eri komponentidest koosnev süsteem)
- andekust arengulise protsessina käsitlevad mudelid (andekus kui välismõjurite toimel toimuv areng)

VÕTAME KOKKU: MIS ON ANDEKUS?

- sünnipäraste eelduste kogum, sünnipärane potentsiaal
- talent kui arendatud andekus
- fenomen kui ühiskonnas aktsepteeritud tõekspidamistele ja kokkulepetele toetuv objekt

*Andekus on kompott kaasasündinud
geneetilisest pagasist, intelligentsusest,
püsivusest ja visadusest midagi
saavutada ning oskusest seda saavutatut
ühiskonnaga jagada.*

(T17)

VAHEPALA

Milles seisneb sinu
kõrvalistuja
andekus? Küsi
temalt järele.

2.

ANDEKUSE UURINGUD

- Haridusvaldkonna uuringud
- Andekuse sidusrühmi käsitlevad uuringud

UURINGUTEST SELGUB

- Andekuse subjekti muutus – andekas täiskasvanu vs. andekas laps.
- Keeliti seostatakse andekust ühesuguste tunnustega: kasvuiga, atraktiivsus, eristumine, valdkondlikkus.
- Noorematel õppijatel avaldub andekus koolisidusatel aladel; gümnaasiumitaseme õppijatel ühiskonna tugialadel.

(Cross & Coleman, 2014; Põlda & Aava, 2016;
Brown, 2018; Põlda, 2018)

ANDEKAD VS EAKAASLASED

- õpimotivatsioon ja tööpanus ($A > E$)
- mõtlemisele suunatud õpistrateegiad ($A > E$)
- ülesande sooritamise kiirus ($A > E$)
- head õpitulemused ja enesejuhitavus ($A > E$)
- testitegemise ärevus ($A < E$)
- puudulik sotsiaalsus, kohanemisvõime ($A = E$; $A > E$)
- alasooritus ($A > E$; $A = E$)
- koolikiusamise ohvrid ($A = E$; $A > E$)

(Gosaini & Maitra 2005; Saul, 2006; Cross & Coleman, 2014 jpt)

ANDEKUS KUI ERIVAJADUS?

- kaasava hariduse põhimõtte lahendab, või peaks lahendama (*sic!*), probleemi
- topelt-HEV – puue võib varjata lapse tõelise potentsiaali
- *Andekuse määratlemine sõltub olulisel määral õpetaja hoiakutest ja subjektiivsetest arusaamadest, milline peaks andekas õppija olema*

(Freeman, 2011).

– HEV

– Ar

(ge

– Õ

– Osa

– Esile ei t

andekustunnuse

andekust nähakse

– Andekad on ennastjuhtivad õppijad (*arenevad ise*).

– Koostöövajadust mõistetakse, kuid teineteist nähakse takistustena; puuduvad ressursid tööks andekatega.

Kust leida see raha, et ma tahan teha individuaalset tööd üks ühele andekaga? Õpetajatel ei ole füüsiliselt aega, et nad saaksid sellele väga olulisele andekusele tähelepanu pöörata.

(FG4)

intelligentsus);

seeritud isikuomadusena.

– Lapsed kehtivad õpetajate autoriteetide ja autoriteetide puudulikkuse kaudu

– Lapsed ja vanemad ei taha, et see on päris kurnav. Niimoodi on raske hakkama saada, kui sinult

– Lapsed oodatakse nii palju. Issand Jumal, ma olen ju ka inimene! (T13)

– Lapsed isikuomaduste (nt emotsioonid),

vanemad tegevust (nt naljutama, logelema).

– Ohukoht on kooli ja õpetaja ükskõiksuses.

– Andekad kui kooli silt.

koostoovaimidust pakkuv sotsiaalne tanendus.

Võtmesõnad: fenomen, kriitiline diskursuseanalüüs, leksikaalne semantika, tähenduste konstrueerimine, korpuslingvistika, saksa,

VÕTAME KOKKU UURINGUTE LEIUD

- Vastutus andekuse arenguks on pandud koolile ja õpetajale – kuidas märkan, ja toetan andekust ning jagan ressursse?
- Koostöövajadust mõistetakse, kuid koostöö ei toimi – kuidas arendan ja tegutsen?
- Laste ootus on, et neid ei eristataks eakaaslastest, et kool ja vanemad toetaksid ja annaksid aega vabaks tegevuseks ja arenguks – kuidas aktsepteerin ja mõistan?

3.

TÖÖ
ANDEKAGA

- Õpetaja-õppija usaldusliku suhte loomine
- Õpistrateegiate teadlik toetamine
- Eneseregulatsiooni teadlik toetamine
- Aktseleratsioon, individuaalne õppekava
- Kaasavate õpimeetodite kasutamine

ÕPPIMISE TOETAMINE

- Õpistrateegiate teadlik õpetamine ja toetamine õpitegevuse toetamise kaudu
- Sügava õpihoiaku kujundamine:
 - Keskendumisvõime arendamine
 - Õpetamine, mis paneb õppija probleeme lahendama ja püstitama
 - Õpetamine, mis lähtub õppija eelteadmistest
 - Õpetamine, mis toetab eksimist
 - Hindamine, mis mõõdab õppija jaoks olulist ja saavutatavat

(Biggs & Tang, 2014; Saks & Leijen, 2015)

ENESEREGULATSIOONI TOETAMINE

- Aita õppijail mõista aine sisu ja eri kontseptsioonide seotust ning juhi tähelepanu olulisimatele mõistetele (kontseptuaalne toetus).
- Harjuta õppijatega refleksiooni ja oma õpitegevuse jälgimis (metakognitiivne toetus).
- Näita, kuidas kasutada olemasolevaid ressursse ja vahendeid seatud eesmärkide saavutamiseks (protseduuriline toetus).
- Selgita õppimise planeerimist, strateegilisi ja taktikalisi otsustusi (strateegiline toetus).

AKTSELERATSIOON

- varasem koolimine
- klassikursusest üle hüppamine
- õppekava läbimine etteantud tempost kiiremini
- integreeritud õppekava (TMKK, Tallinna tehnikagümnaasium jt)
- individuaalõpe mentorite juhendamisel
- kõrgema taseme klassikursuste kuulamine
- andekatele mõeldud eriõpe (NB! Mille alusel eristada?)

ÕPIMEETODID

- aktiiv- ja probleemõpe
- tagasiõpetamine
- õppekava rikastamine (õppekäigud, teaduskeskused, mentorlus, vaba- ja valikained, õpe ettevõtluskeskkonnas jm mitteformaalne õpe)
- grupis õpe (taseme- vs. segarühmad)

KOKKUVÕTTES

- 1) Andekus on...
- 2) Uuringud näitavad...
- 3) Andekate õpetamisel märkan ja kasutan...

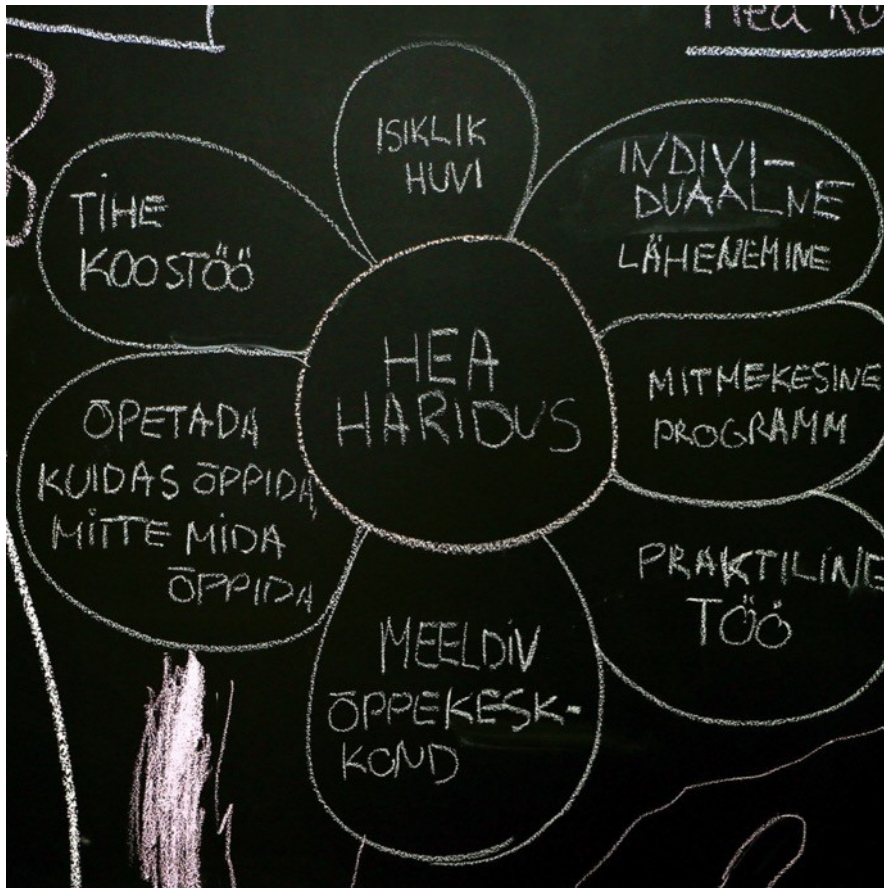

LÕPETUSEKS

- Kas sa mäletad, milles seisnes sinu naabri anne?
- Tunnusta ja julgusta teda oma annet arendama.

TÄNAN!

Halliki Põlda

halliki.polda@tlu.ee

KIRJANDUS

Cross, T. & Coleman, L. (2014). School-based conception of giftedness. *Journal for the Education of the Gifted*, 37 (1).

Gosain, Y. & Maitra, K. (2005). Children's conception of giftedness: An implicit theory. *Gifted Education International*, 20 (3).

Põlda, H.; & Aava, K. (2016). Andekuse kui haridusliku erivajaduse tähenduse konstrueerimine Eesti muutunud õpikäsituse kontekstis. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 4 (2).

Põlda, H. (2018). Andekuse kollokatsioonid keelekorpuskes ning laste ja lastevanemate andekustõlgitsused. *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat*, 14.

Saul, H. (2006). *Millised on Eesti andekad lapsed*. TÜ teaduskool.

Sternberg, R.J., & Davidson, J.E. (Toim.) (2009). *Conceptions of Giftedness*. (2nd ed.). NY: Cambridge University Press.

Winner, E. (1996). *Gifted Children: Myths and Realities*. NY: Basic